

ŽVILGSNIS Į KRIŠTOLINĮ RUTULĮ – TARPTAUTINIŲ GINČŲ TENDENCIJOS 2018 METAIS

Dr. Rimantas Daujotas

Advokatas

Doktorantas, Queen Mary University

Vyresnysis Teisininkas

APB „Motieka ir Audzevičius“

Gynėjų g. 4, Vilnius, Lietuva

www.rdaujotas.com

<http://www.motieka.com/team/rimantas-daujotas/>

El. p.: rimantas.daujotas@motieka.com ; rimantasdaujotas@gmail.com

Kartu su linkėjimais Naujųjų metų proga, verta trumpai apžvelgti ir apmąstyti svarbiausiais tarptautinių ginčų tendencijas ir pabandyti nuspėti kokie pokyčiai, aktualūs teisininkams ir klientams, laukia 2018 metais.

Kibernetinė sauga

Dauguma 2017 m. atliktų tyrimų ir apklausų rodo, kad vienas didžiausių 2018 m. rūpesčių bus kibernetinis saugumas ir duomenų apsauga. Dauguma praktikų atitinkamai numato didesni vietinių ir tarptautinių ginčų kiekį susijusį su kibernetine sauga. Finansinės institucijos, įmonės dirbančios gyvosios gamtos mokslų ir sveikatos priežiūros, technologijų ir inovacijų srityse praneša apie padidintą ar siekiamą padidinti duomenų apsaugos lygį. Be to, 2018 m. gegužę įsigalios ir ES Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas, kuris iš esmės sugriežtins baudas už duomenų apsaugos pažeidimus. Tai rodo, kad pagrindinė duomenų apsaugos rizika 2018 m. teks įmonėms, kurios valdo didelės vertės ar ypač jautrią informaciją.

Naujos bylinėjimosi sritys

Teisminiai ginčai toliau išlieka labai įvairūs visame pasaulyje. Nepaisant sumažėjimo JAV, Europoje ir Jungtinėje Karalystėje didėja grupinių ieškinių skaičius, kurių didelė dalis patenka ir po ES vartotojų teisių direktyvą.

Darbo ir intelektinės nuosavybės ginčų skaičius taip pat didėja tiek besivystančiose, tiek išsivysčiusiose šalyse, atitinkamai priimant ir naujus teisės aktus šiose srityse. Kita potenciali

augimui sritis - finansiniai ginčai. Tai ne tik ginčai susiję su korporacijomis, bet ir individualūs atvejai. Asmeninė atsakomybė ir atskaitomybė tampa nauja norma finansų pasaulyje.

Duomenų apsauga, kaip ir minėta, neabejotinai viena perspektyviausių sričių kilti naujiems ginčams. Sparčiai kintant verslo modeliams ir stengiantis užtikrinti duomenų apsaugą, saugus nuosavybės perdavimas ir perkėlimas yra labai svarbūs tiek korporacijoms, tiek mažoms įmonėms. Duomenų saugojimas, privatumas ir kryžminis jurisdikcinis kibernetinio saugumo reikalavimas yra sritys, kurios bus didelių bylų objektu ateinančiais metais.

Investicinis arbitražas

Pastaraisiais metais tarptautinėje bendruomenėje matomas gana ryškus susiskaldymas dėl investicinio arbitražo, kaip būdo spręsti tarptautinius investicinius ginčus, o tai gali sąlygoti ir investicinių arbitražo ginčų mažėjimą.

Didėja besivystančių valstybių norinčių nutraukti savo dvišales investicines sutartis kiekis. Pastaraisiais metais buvo planuojama ar jau užbaigta nemažai dvišalių investicinių sutarčių nutraukimų apie kurias jau pranešė Indonezija, Argentina, Lenkija, Indija, Pietų Afrika, Ekvadoras, Bolivija ir Venesuela.

Nors valstybių nurodomos priežastys skiriasi, daugelis yra motyvuotos nutraukti tokias sutartis dėl pastaruoju metu rekordiškai išaugusių investicinių ginčų kiekio ir jų reguliarumo. Be to, atsižvelgiant į pradinis dvišalių investicinių sutarčių galiojimo laikotarpius ir susijusias daugelio tokių sutarčių sąlygas, iki 2018 m. pabaigos bus maždaug 1600 investicinių sutarčių, kurios galės būti nutrauktos bet kuriuo metu ar persvarstytos. Tai yra maždaug 70% visų šiuo metu galiojančių dvišalių investicinių sutarčių, o daugelis iš jų - mažiausiai 350, baigsis 2014-2018 m. laikotarpiu.

JAV, ES, Kanada ir Australija, kurios reprezentuoja 50% pasaulio BVP, taip pat 2017 m. išreiškė kritiką investicinio arbitražo modeliui. Prie šios tendencijos taip pat prisijungė ir kai kurios vidutinės galios valstybės, istoriškai priklausomos nuo prekybos. Pvz., Kanados ir ES naujai sudarytoje ES ir Kanados laisvos prekybos susitarime (CETA) jau įtvirtinamas naujas daugiašalis investicinių ginčų sprendimo teismo modelis.

Taigi, didžioji pasaulio ekonomikos dalis šiuo metu gana kritiškai žvelgia arba atvirai priešinasi investicinio arbitražo kaip ginčų sprendimo modeliui. Atsižvelgiant į tai, kad netrukus 70%

dvišalių investicinių sutarčių bus nutrauktos ar persiderėtos, 2018 m. bus labai svarbūs tiek investuotojų, tiek valstybių narių naujų teisių ir garantijų modelio įtvirtinimui.

Brexit

Nors 2017-ieji buvo “palaukti ir pamatyti“ metai, 2018 metas jau gali išryškėti pagrindiniai pokyčių sąlygotų Brexit kontūrai.

Pilnos Brexit pasekmės priklausys nuo tikslaus JK vyriausybės derybų su ES rezultato, tačiau jau dabar aišku, kad po Brexit Jungtinei Karalystei nebebus taikomi dabartiniai ES reglamentai dėl jurisdikcijos ir įstatymų kolizijos tarptautiniuose ginčiuose. Po Brexit gali atsirasti ir skirtingi tarpvalstybinių pardavimų tarifai, o komercinių sutarčių šalys gali norėti persiderėti ar visiškai nutraukti savo susitarimus, nes tokie susitarimai po Brexit gali nebeatitikti komercinės ar praktinės logikos. Be to, jei JK vyriausybė nustatys laisvo prekių ir žmonių judėjimo apribojimus kaip dalį Brexit sąlygų, tai turėtų sukelti ir argumentų dėl force majeure ir sutarčių sąlygų iškraipymo argumentus, kurie taip pat gali sukelti didelę bylinėjimosi bangą.